

[Χάρτης Λεωνίδα Αττάρ (λεπτομέρεια), 1542]

Άγγελ Νικολάου-Κονναρή
Πανεπιστήμιο Κύπρου

«Η [φημισμένη] Αμόχουστος είναι δυναμωμένη, με το σπαθίν δεν γίνεται νά 'ναι αυτή παρμένη»: Η πολιορκία της Αμμοχώστου από τους Οθωμανούς (29 Ιουλίου 1570-5 Αυγούστου 1571)

[Απόσπασμα από το ανώνυμο, σύγχρονο της πολιορκίας ποίημα *Ο Θρήνος της Κύπρου*, έκδ. Θεόδωρος Παπαδόπουλλος, *Κυπριακαί Σπουδαί*, 44 (1980), 1-70 (σ. 48, 53, στ. 703, 807-808)]

MEDITERRANEAN NEXUS 1100-1700
CONFLICT, INFLUENCE AND INSPIRATION IN THE MEDITERRANEAN AREA

FAMAGUSTA

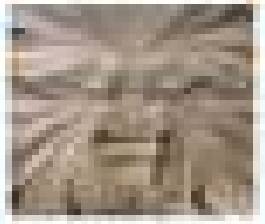
VOLUME II

HISTORY AND SOCIETY

EDITED BY
GILLES GRIVAUD
ANGEL NICOLAOU-KONNARI
CHRIS SCHABEL

BREPOLS

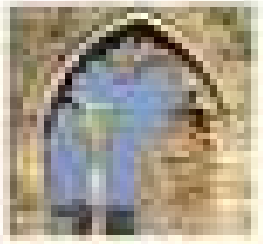

MEDITERRANEAN NEXUS 1100-1700

FAMAGUSTA
ART AND ARCHITECTURE

VOLUME 1

EDITED BY
ANNEMARIE WEYL CARR

BREPOLS

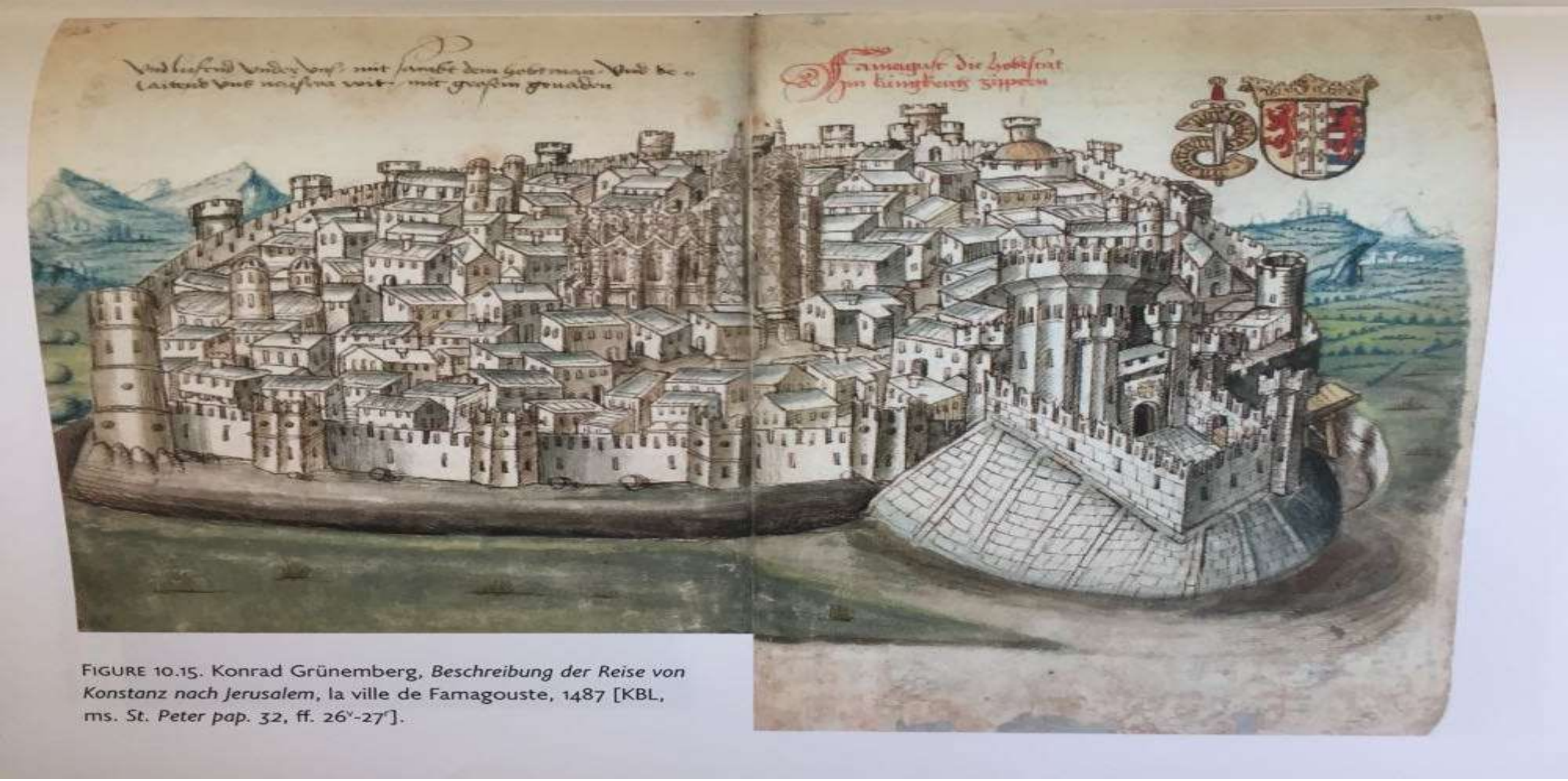

FIGURE 10.15. Konrad Grünemberg, *Beschreibung der Reise von Konstanz nach Jerusalem*, la ville de Famagouste, 1487 [KBL, ms. St. Peter pap. 32, ff. 26ᵛ-27ʳ].

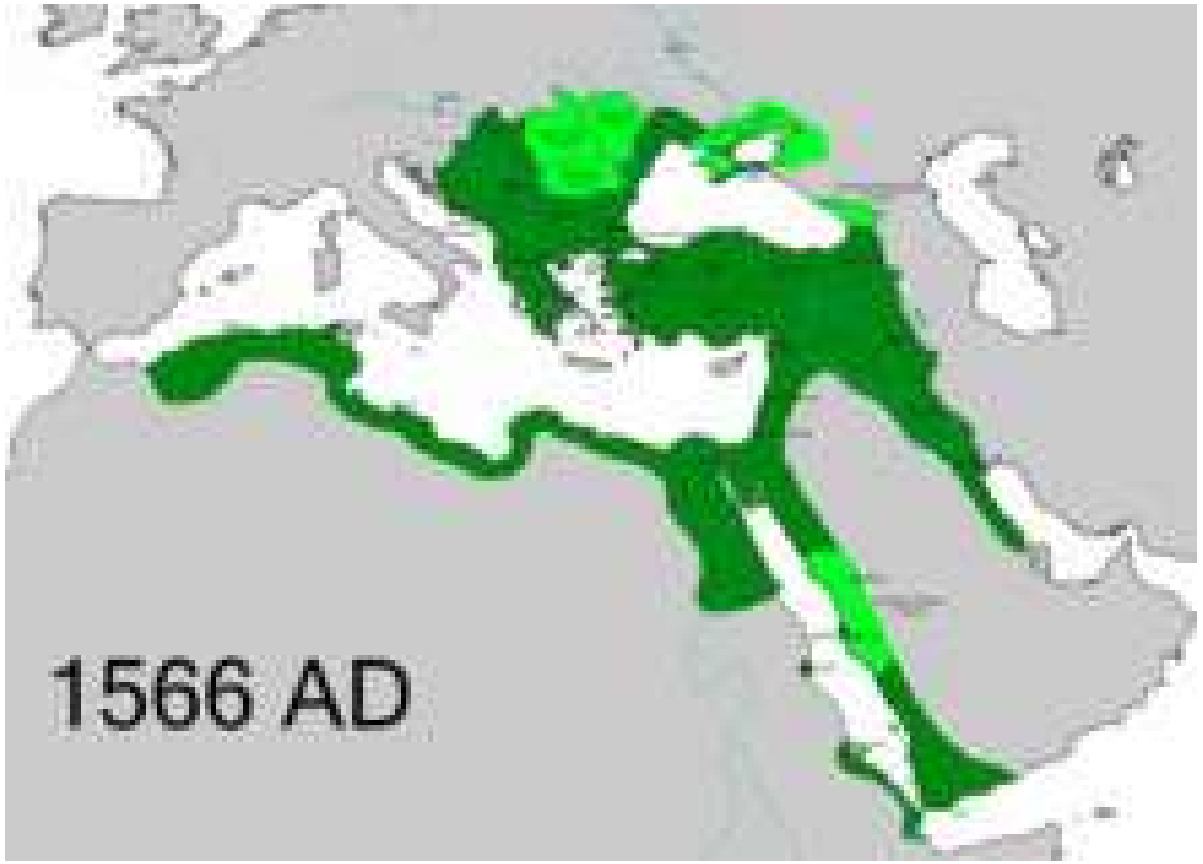
[Conrad Grünemberg, *Beschreibung der Reise von Konstanz nach Jerusalem*, Karlsruhe, Badische Landesbibliothek, Cod. St. Peter pap. 32, fols. 26ᵛ-27ʳ, Άποψη της Αμμοχώστου το 1487]

ΒΕΝΕΤΟΤΟΥΡΚΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

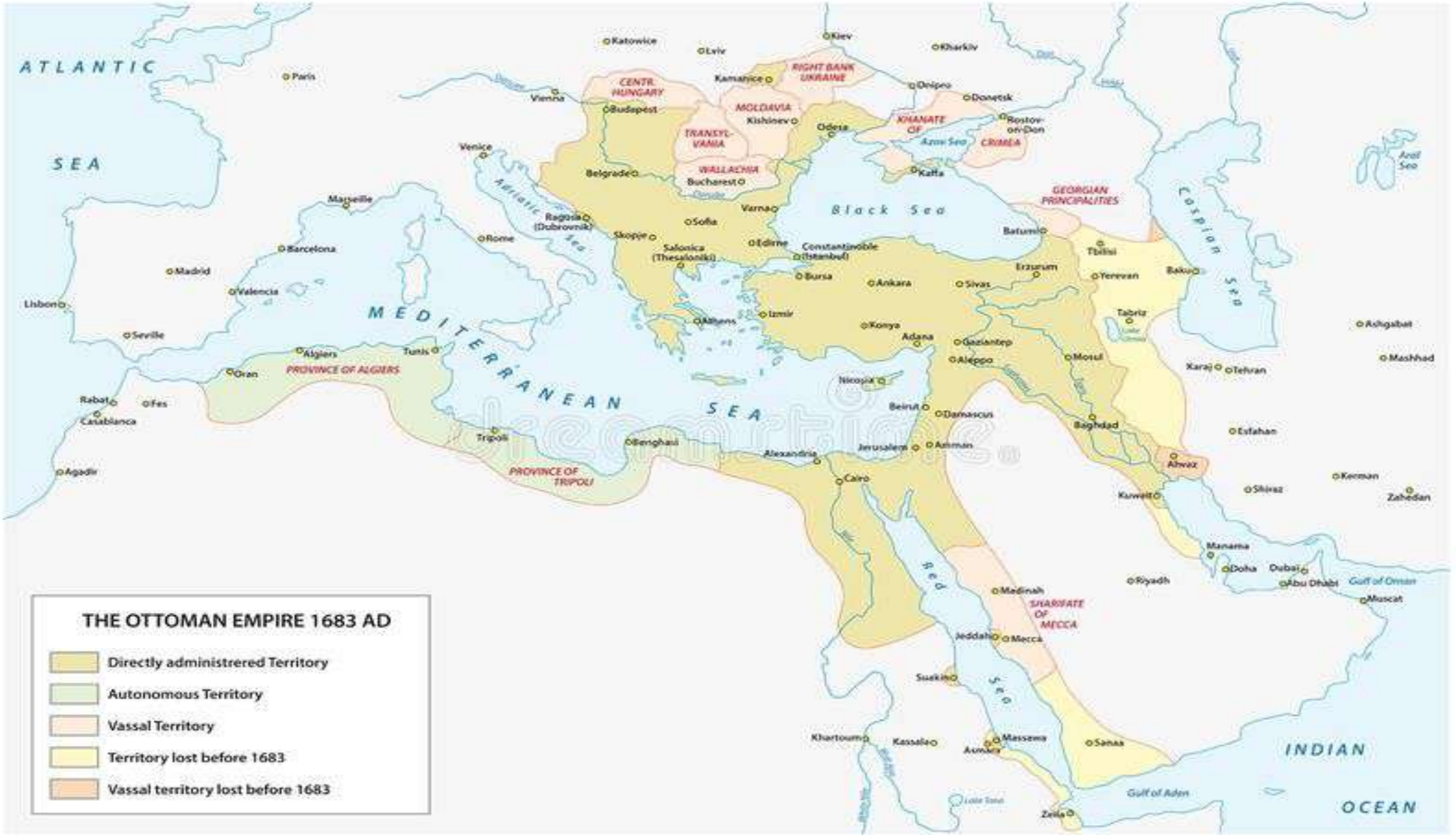
Από τους εφτά πολέμους με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, η Δημοκρατία της Βενετίας κέρδισε μόνο τον έκτο. Τα τεράστια έξοδα που απαιτούνταν, οι σταδιακές απώλειες των κτήσεών της και οι αρνητικές επιπτώσεις στο εμπόριό της οδήγησαν στην παρακμή της.

- **Πρώτος: 1463-1479 (απώλεια Εύβοιας).**
- **Δεύτερος: 1499-1503 (απώλεια Μεθώνης, Κορώνης, Ναυαρίνου, Ναυπάκτου).**
- **Τρίτος: 1537-1540 (απώλεια Β. Σποράδων, Ναυπλίου και Μονεμβασιάς.)**
- **Τέταρτος: 1570-1573 (κατάληψη Κύπρου από τους Οθωμανούς το 1570/1571 και ήττα των τελευταίων στη ναυμαχία της Ναυπάκτου/Lepanto το 1571 – με τη συνθήκη της Βενετίας, η Κύπρος παραχωρείται στους Οθωμανούς).**
- **Πέμπτος: 1645-1669 (πόλεμος της Κρήτης και κατάληψη του νησιού από τους Οθωμανούς)**
- **Έκτος: 1684-1699 (κατάκτηση της Πελοποννήσου από τον Francesco Morosini και καταστροφή των μνημείων της Ακρόπολης το 1687 – με τη συνθήκη του Κάρλοβιτς, οι Οθωμανοί χάνουν την Πελοπόννησο).**
- **Έβδομος: 1715-1718 (με τη συνθήκη του Πασσάροβιτς, οι Οθωμανοί ξαναπαίρνουν την Πελοπόννησο – οριστική απώλεια Τήνου και Αίγινας).**

Η Οθωμανική Αυτοκρατορία το 1566

Η Οθωμανική Αυτοκρατορία στη μέγιστη επέκτασή της το 1683

Τα αστεροειδή τείχη της Λευκωσίας, με 11 προμαχώνες και 3 πύλες, σχεδιάστηκαν από τον Giulio Savorgnan.

[Σχέδιο του Giacomo Franco, 1598]

Σχέδιο των τειχών, που δείχνει το έργο του προμαχώνα Σαν Μάρκο/Μαρτινέγκο 1557-1558

[Βενετία, Μουσείο Κορρέρ, 8/Cartella28/38, χφφ. Fort. 1]

Paolo di Ferrari, Σχέδιο των τειχών και του λιμανιού της Αμμοχώστου 1562

[Εθνική Βιβλιοθήκη Βενετίας, χφ. It. VI, 189 (10031), αρ. 21]

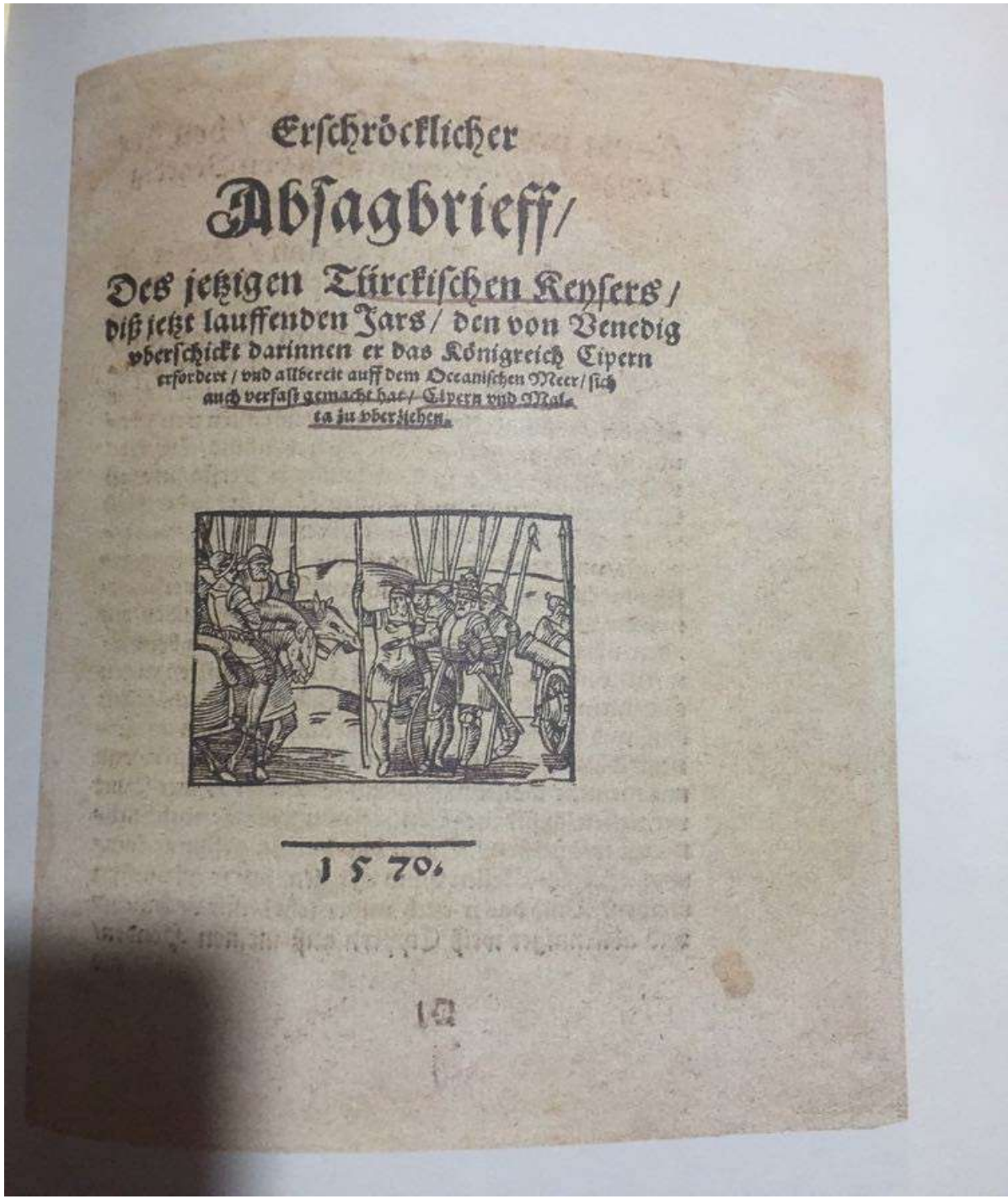
Σχέδιο των τειχών, που προτείνει κατασκευή 7 προμαχώνων
1562

[Κρατικό Αρχείο Τρεβίζο, *Architettura militare*, vol. V, fols. 149v-150r]

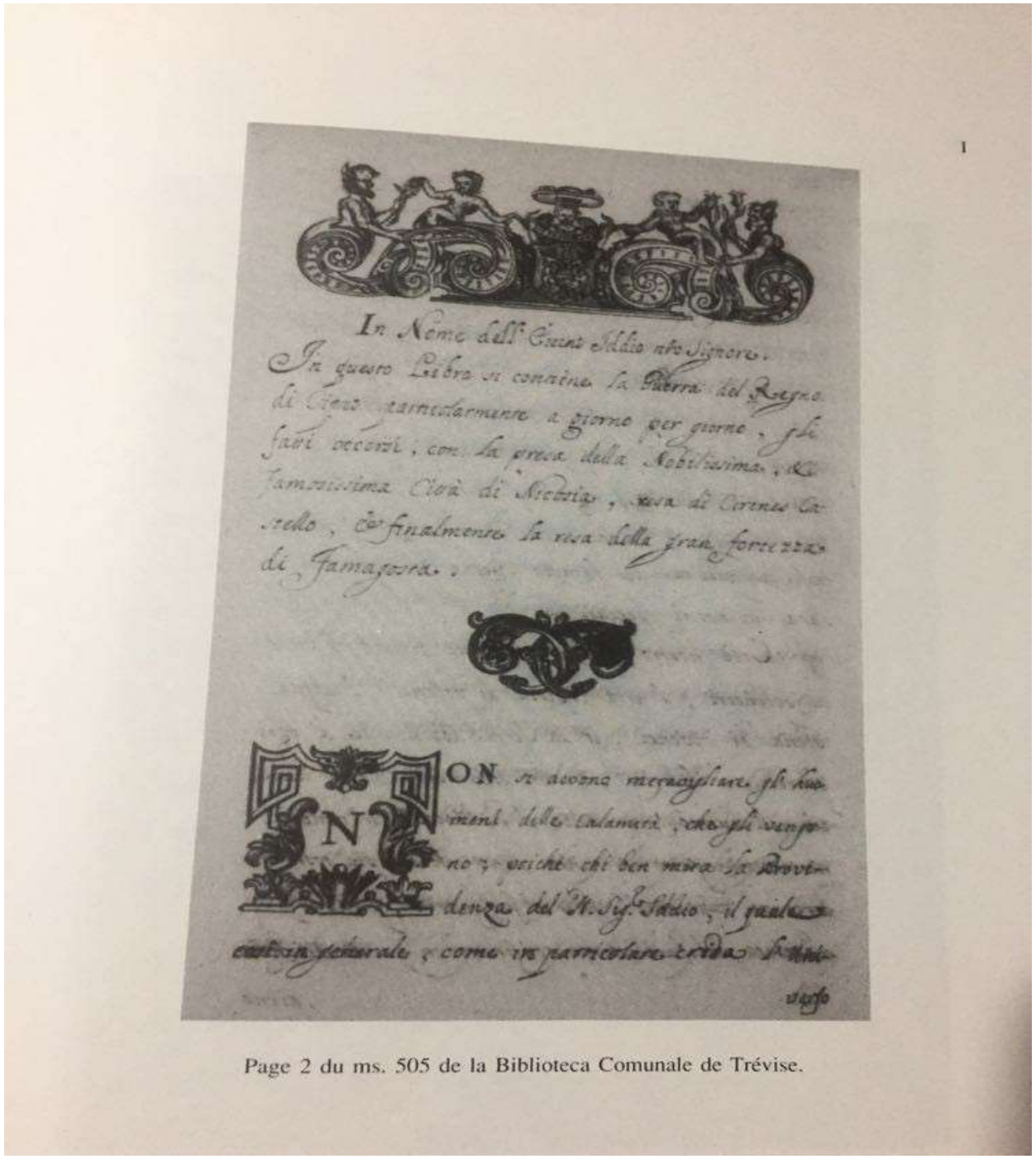
«Απειλητική επιστολή του Τούρκου Σουλτάνου, την οποία έστειλε το τρέχον έτος στους άρχοντες της Βενετίας και στην οποία αναφέρει πως επιθυμεί να έχει στην κυριαρχία του το βασίλειο της Κύπρου και για τον λόγο αυτόν βρίσκεται σε πλήρη ετοιμότητα στα νερά της Μεσογείου για να καταλάβει την Κύπρο και τη Μάλτα. 1570» (στα Γερμανικά).

[*Ενημερωτικά Δυτικά Φύλλα (1570-1572). Ο Πόλεμος της Κύπρου. Συλλογές Πολιτιστικού Ιδρύματος Τραπέζης Κύπρου*, έκδ. Αικ. Κουμαριανού και Α. Μάλλιαρης (Λευκωσία: Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπέζης Κύπρου, 2004), σ. 58-63 (59)]

Erschröcklicher
Absagbrieff/
Des jetzigen Türckischen Keysers/
diß jetzt lauffenden Jars/ den von Venedig
vberschickt darinnen er das Königreich Cipern
erfordert/ vnd allbereit auff dem Oceanischen Meer/ sich
auch verfast gemacht hat/ Cipern vnd Mal-
ta zu vberziehen.
1570.

Ημερολόγιο του υποκόμητα Αμμοχώστου Pietro Valderio, Biblioteca Comunale di Treviso, χειρόγραφο 505, σ. 2.

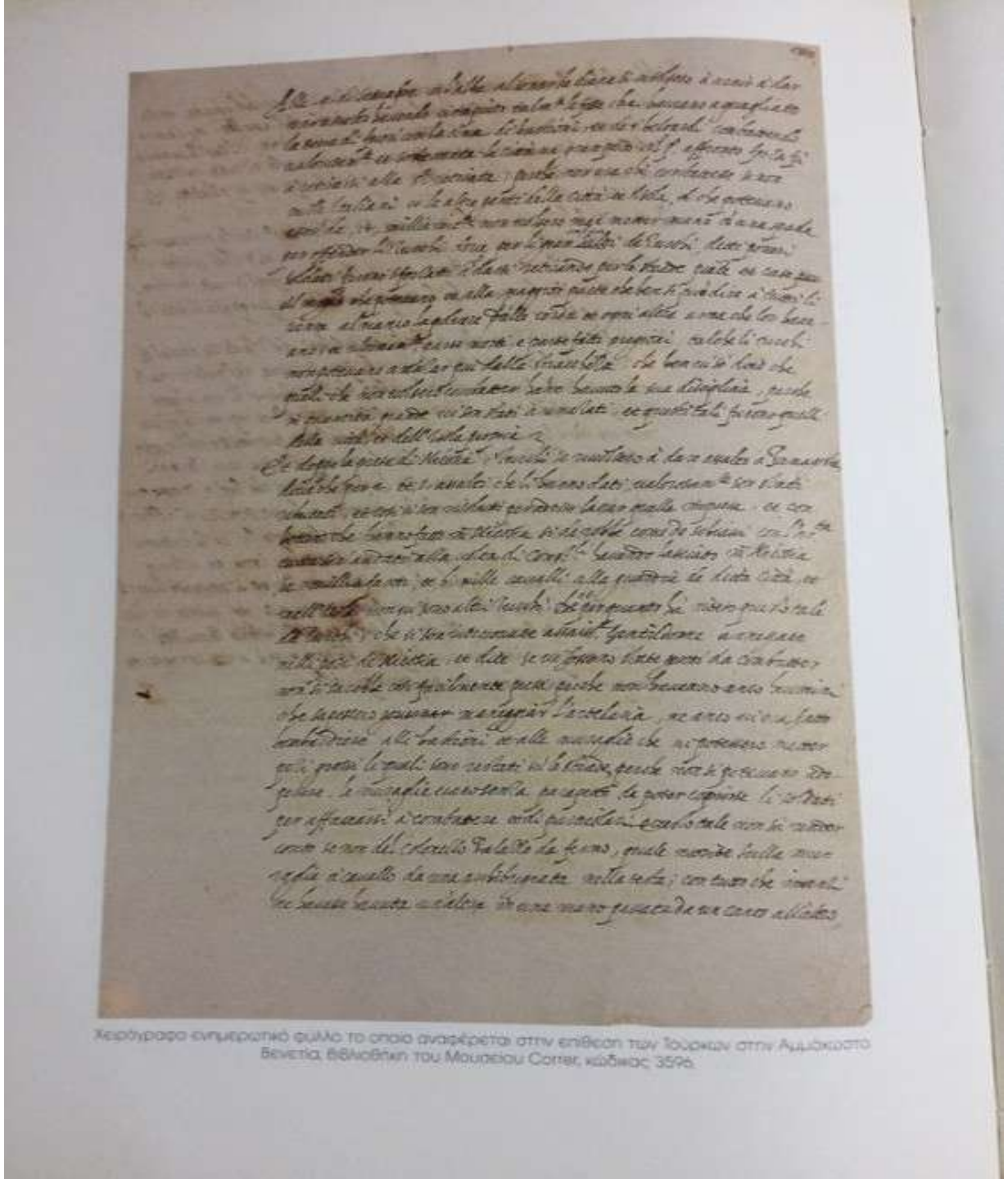
[Pietro Valderio, *La guerra di Cipro*, έκδ. G. Grivaud και N. Patapiou (Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 1996)]

Page 2 du ms. 505 de la Biblioteca Comunale de Trévise.

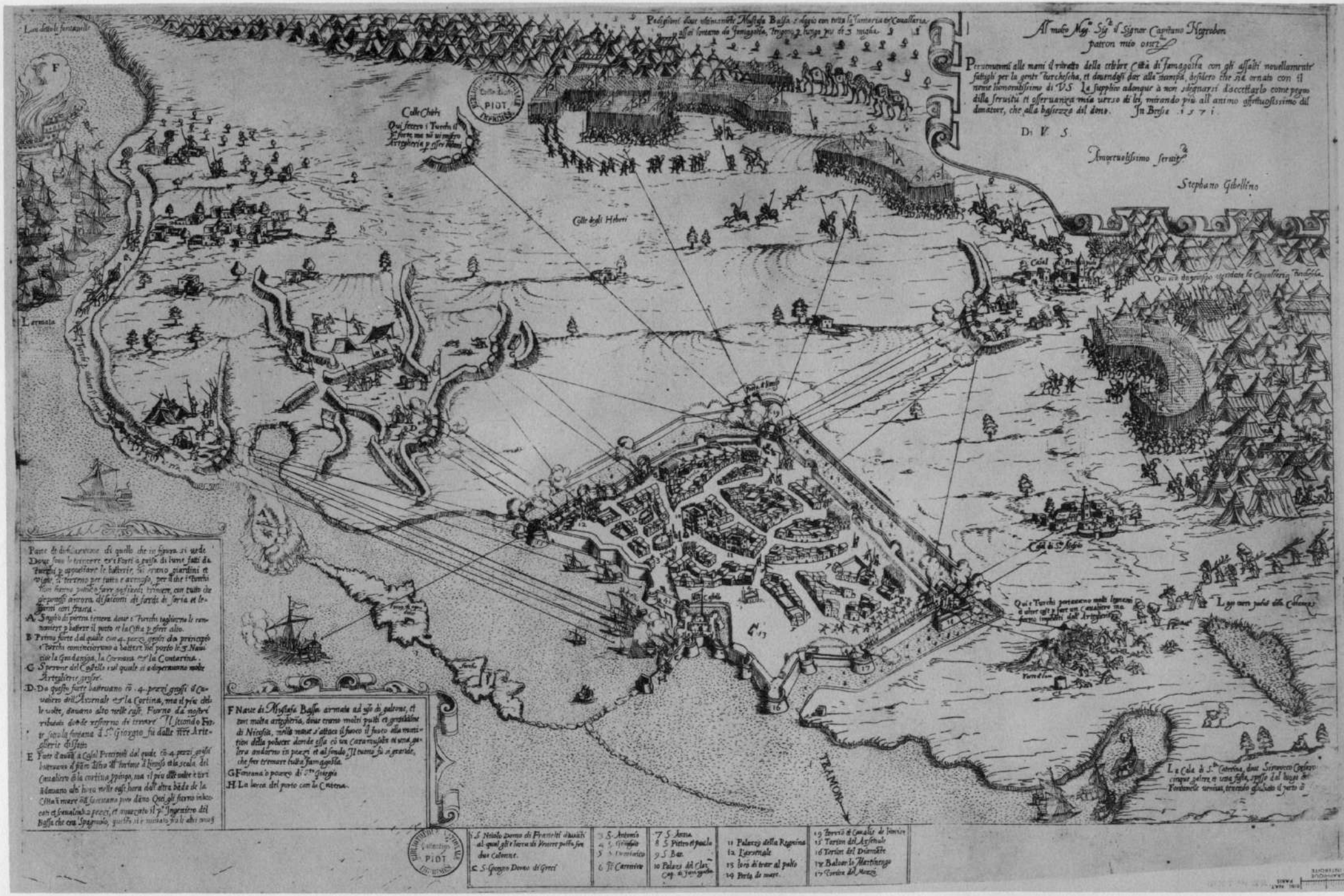
Χειρόγραφο ενημερωτικό φύλλο στα Ιταλικά, που μεταδίδει την είδηση της επίθεσης των Οθωμανών εναντίον της Αμμοχώστου, Βενετία, Museo Correr, κώδικας 3596.

[*Ενημερωτικά Δυτικά Φύλλα (1570-1572). Ο Πόλεμος της Κύπρου. Συλλογές Πολιτιστικού Ιδρύματος Τραπέζης Κύπρου*, έκδ. Αικ. Κουμαριανού και Α. Μάλλιαρης (Λευκωσία: Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπέζης Κύπρου, 2004), σ. 50]

Χειρόγραφο ενημερωτικό φύλλο το οποίο αναφέρεται στην επίθεση των Τούρκων στην Αμμόχωστο
Βενετία, Βιβλιοθήκη του Μουσείου Correr, κώδικας 3596.

Stephano Gibellino, *Ritratto della celebre città di Famagosta* Brescia, 1571

Πόλεμος της Κύπρου - *Bellum Cyprium* (1570-1571)

1 Ιουλίου 1570: Ο οθωμανικός στόλος (350 ιστιοφόρα) φτάνει στα ανοικτά της Πάφου.
2 Ιουλίου 1570: Ο οθωμανικός στόλος αγκυροβολεί στον κόλπο της Επισκοπής, στρατεύματα αποβιβάζονται και επιτίθεται στην Επισκοπή, Ακρωτήρι, Μονή Αγίου Νικολάου Γάτων Λεμεσό, Πολεμίδια.
3-4 Ιουλίου 1570: Απόβαση στις Αλυκές και κατάκτηση της Λάρνακας.
4-9 Ιουλίου 1570: Οθωμανικά στρατεύματα επιτίθενται στα Λεύκαρα, το χωριό παραδίδεται και βενετικό απόσπασμα τιμωρεί σκληρά τους κατοίκους του.
5 Ιουλίου και εντεύθεν: Επιδρομές στην ενδοχώρα, συμπεριλαμβανομένης της Αγίας Νάπας και της Μονής Σταυροβουνίου.
5-7 Ιουλίου - 13 Σεπτεμβρίου 1570: Βενετικά στρατεύματα και σώματα πολιτοφυλάκων αντιστέκονται στην ορεινή ενδοχώρα της Λεμεσού.
12 Ιουλίου: Άφιξη στις Αλυκές οθωμανικών ενισχύσεων.
25 Ιουλίου - 9 Σεπτεμβρίου 1570: Πολιορκία και άλωση της Λευκωσίας από τον οθωμανικό στρατό.
29 Ιουλίου 1570 - 5 Αυγούστου 1571: Πολιορκία και παράδοση της Αμμοχώστου στον οθωμανικό στρατό.
Ιούλιος – Αύγουστος 1570: Οθωμανικές επιθέσεις σε Μεσαορία και Καρπασία.
18 Σεπτεμβρίου 1570: Παράδοση Κερύνειας.
22 Αυγούστου 1571: Ο οθωμανικός στόλος επιστρέφει στην Κωνσταντινούπολη. 50 ιστιοφόρα μεταφέρουν αιχμαλώτους.
7 Οκτωβρίου 1571: Ναυμαχία της Ναυπάκτου, ήττα του οθωμανικού στόλου από εκείνον της Ιεράς Συμμαχίας.
7 Μαρτίου 1573: Συνθήκη μεταξύ Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και Δημοκρατίας της Βενετίας - η δεύτερη παραχωρεί την Κύπρο στην πρώτη, επισημοποιώντας τα τετελεσμένα.

Tiziano Aspetti,
Marcantonio Bragadin
(21 Απριλίου 1523-15 Αυγούστου 1571)

Astorre Baglioni
(3 Μαρτίου 1526-5 Αυγούστου 1571)

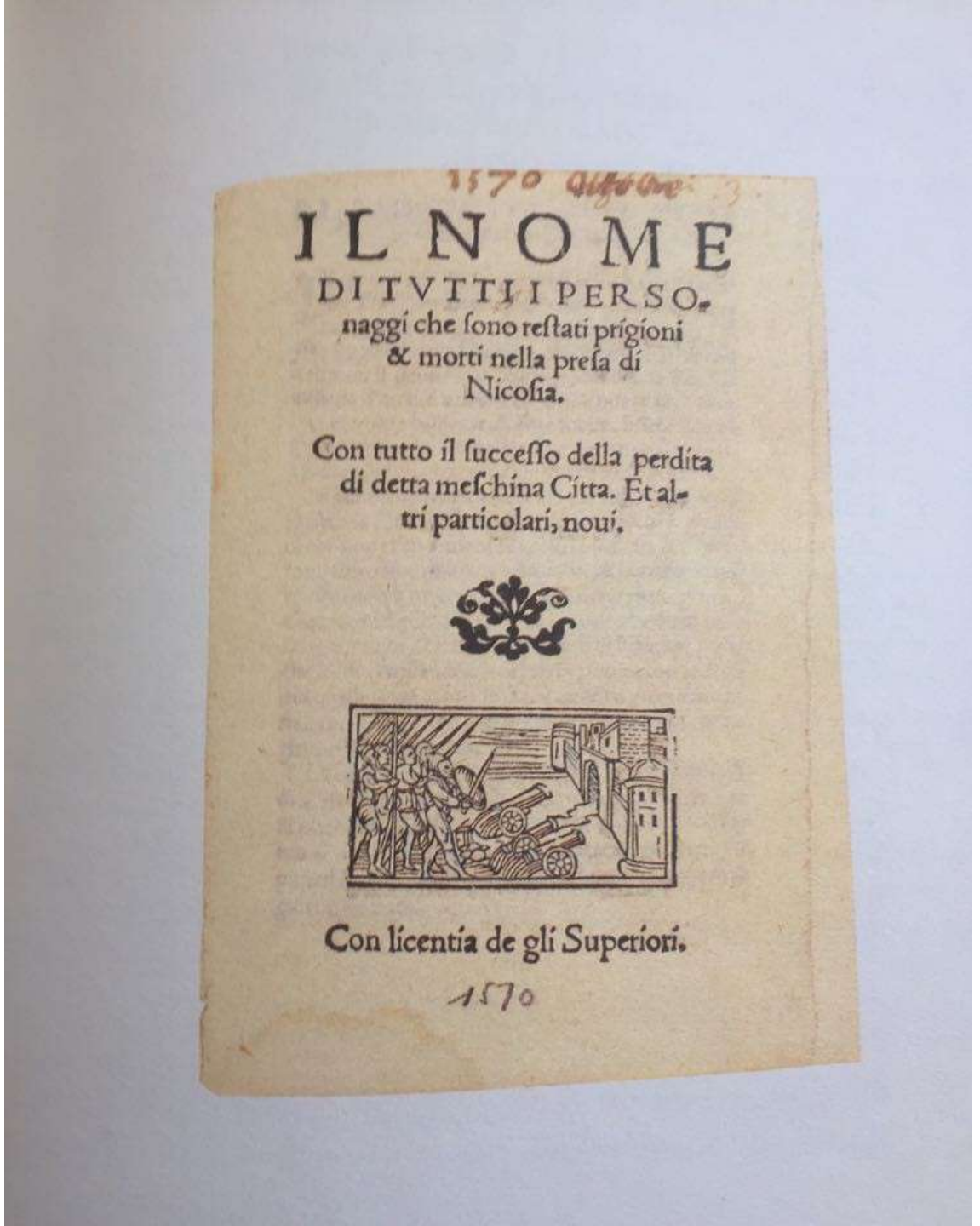
29 Ιουλίου 1570 - 5 Αυγούστου 1571: Πολιορκία και παράδοση της Αμμοχώστου (1)

Πρώτη φάση πολιορκίας: 29 Ιουλιου 1570 - Απρίλιος 1571

29 Ιουλίου 1570: 2000 στρατιώτες στρατοπεδεύουν στην περιοχή Άγιος Γεώργιος.
30 Ιουλίου 1570: 10 οθωμανικές γαλέρες αγκυροβολούν έξω από το λιμάνι Αμμοχώστου.
10/11 Σεπτεμβρίου 1570: Ο Λαλά Μουσταφά απαιτεί από τις αρχές της Αμμοχώστου την παράδοση της πόλης, επιδεικνύοντας το κεφάλι του τοποτηρητή Λευκωσίας Νικολάου Δάνδολο.
19 Σεπτεμβρίου 1570: Οι οθωμανικές δυνάμεις και ο στόλος συγκεντρώνονται έξω από τα τείχη και γύρω από το λιμάνι της Αμμοχώστου και ετοιμάζουν το πολιορκητικό πρόγραμμα.
2 Οκτωβρίου 1570: Ξεκινούν οι βομβαρδισμοί των Οθωμανών.
8 Οκτωβρίου 1570: Προσωρινή εκεχειρία. Ο Βραγαδίνος απορρίπτει νέες προτάσεις για παράδοση της πόλης.
Οκτώβριος – Νοέμβριος – Δεκέμβριος 1570: Αναδιοργάνωση των βενετικών δυνάμεων και ενίσχυση των οχυρωματικών έργων, συμπλοκές με σώματα οθωμάνων στρατιωτών και σκαπανέων.
5 Νοεμβρίου 1570: Ο επίσκοπος Αμμοχώστου Ιερώνυμος Ραγκατζόνι μεταβαίνει στη Βενετία για να ζητήσει βοήθεια.
24–25 Ιανουαρίου 1571: Άφιξη 12 βενετικών γαλέρων και 4 μεταγωγικών υπό τον Μαρκαντώνιο Κουιρίνι με τρόφιμα, πολεμοφόδια και μικρό αριθμό στρατιωτών (1600-1700).
26/27 Ιανουαρίου 1571: Τα βενετικά πλοία νικούν τον οθωμανικό στόλο στον όρμο της Κωνσταντίας.
14/15 Φεβρουαρίου 1571: Ο βενετικός στόλος αποχωρεί.
29 Μαρτίου 1571: Γενική απογραφή του στρατού, του άμαχου πληθυσμού και των προμηθειών.

«Τα ονόματα όλων των προσώπων που αιχμαλωτίσθηκαν ή σκοτώθηκαν κατά την άλωση της Λευκωσίας. Με την εξιστόρηση όλων των γεγονότων της πτώσης εκείνης της δύσμοιρης πόλης καθώς και άλλες ειδήσεις.
Από την Αμμόχωστο στις 14 Οκτωβρίου 1570» (στα Ιταλικά).

[*Ενημερωτικά Δυτικά Φύλλα (1570-1572). Ο Πόλεμος της Κύπρου. Συλλογές Πολιτιστικού Ιδρύματος Τραπέζης Κύπρου*, έκδ. Αικ. Κουμαριανού και Α. Μάλλιαρης (Λευκωσία: Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπέζης Κύπρου, 2004), σ. 102-114 (103)]

1570 Aprile

IL NOME
DI TVTTI I PERSO-
naggi che ſono reſtati prigioni
& morti nella preſa di
Nicoſia.

Con tutto il ſucceſſo della perdita
di detta meſchina Citta. Et al-
tri particolari, noui.

Con licentia de gli Superiori.
1570

Carlo Maggi, *Voyages* (1568-1573): *Το λιμάνι της Αμμοχώστου*

[Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας, Cabinet des estampes, RESERVE 4-AD-134, miniature no. 13.2]

29 Ιουλίου 1570 - 5 Αυγούστου 1571: Πολιορκία και παράδοση της Αμμοχώστου (2)

Δεύτερη φάση πολιορκίας: Απρίλιος - 5 Αυγούστου 1571 (1)

Αρχές Απριλίου 1570: Άφιξη οθωμανικού στόλου με ενισχύσεις σε άνδρες, πολεμοφόδια και κανόνια.
2 Απριλίου 1571: 3660 άτομα διατάσσονται να εγκαταλείψουν την πόλη και να επιστρέψουν στα χωριά τους.
Δεύτερο μισό Απριλίου: Έργα κατασκευής βάσεων και επιχωμάτωσης της τάφρου επιτρέπουν στα κανόνια των Οθωμανών να καλύπτουν όλη την περίμετρο των τειχών.
19 Απριλίου 1571: Εντατικοί κανονιοβολισμοί νυχθημερόν από τους Οθωμανούς. Οι πολιορκημένοι απαντούν με κανονιοβολισμούς και εξόδους από τα τείχη για καταστροφή των πολιορκητικών έργων.
22, 30 Απριλίου, 22 Ιουνίου, 21 Ιουλίου 1571: Φήμες για ετοιμασία χριστιανικής αρμάδας.
25 Μαΐου 1571: Τα αποθέματα των πολιορκημένων σε πολεμοφόδια μειώνονται – οι βολές τους περιορίζονται σε 30 ημερησίως (και στη συνέχεια λιγότερες) ενώ των Οθωμανών σε 4000 (και περισσότερες)!
Ιούνιος 1571: Με διάφορα πολιορκητικά έργα (κατασκευή βάσεων κανονιών, περασμάτων πάνω από την τάφρο, και χαρακωμάτων, επιχωμάτωση τάφρου), οι Οθωμανοί φτάνουν μέχρι τη βάση των τειχών και τα υπονομεύουν. Ο μηχανικός Girolamo Maggi συντονίζει την επιδιόρθωση του τείχους κατά τη διάρκεια της νύκτας.
30 Μαΐου 1571: Οι μεγάλες απώλειες ζωών υποχρεώνουν τον Βραγαδίνο να απαγορεύσει τις επιθετικές εξόδους.
21 και 29 Ιουνίου 1571: Ανατινάζεται μέρος του τείχους, έφοδος των Οθωμανών και ηρωική αντίσταση των πολιορκημένων.

29 Ιουλίου 1570 - 5 Αυγούστου 1571: Πολιορκία και παράδοση της Αμμοχώστου (3)

Δεύτερη φάση πολιορκίας: Απρίλιος - 5 Αυγούστου 1571 (2)

9 Ιουλίου 1571: Οι Οθωμανοί επιχειρούν επτά κύματα διαδοχικών επιθέσεων για έξι ώρες, οι υπερασπιστές καταφέρνουν να τους συγκρατήσουν με βαριές απώλειες.
13 Ιουλίου 1571: Νέα έφοδος των Οθωμανών.
14 Ιουλίου 1571: Ο Βραγαδίνος στέλλει φρεγάτα στον Χάνδακα ζητώντας βοήθεια.
17-20 Ιουλίου 1571: Οι Οθωμανοί καίνε την πύλη Λεμεσού και οι αμυνόμενοι γεμίζουν την οπίσθια πλευρά της με χώμα και πέτρες.
20 Ιουλίου 1571: Μερίδα στρατιωτικών ζητά από τον Βραγαδίνο να διαπραγματευτεί μια έντιμη παράδοση - υπόσχεται να το πράξει αν εντός δύο εβδομάδων δεν έρθει βοήθεια.
22 Ιουλίου 1571: Εξαντλούνται τα πολεμοφόδια στο στρατόπεδο των πολιορκημένων.
23 Ιουλίου 1571: Οι Οθωμανοί προτείνουν ελεύθερη μετάβαση των αμυνομένων στην Κρήτη αν παραδοθούν.
24/25-30 Ιουλίου: Μετά από υποβολή έκθεσης από τον Pietro Valderio και συζητήσεων, οι πολιορκημένοι αποφασίζουν να ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις για παράδοση.
1 Αυγούστου 1571: Ο Λαλά Μουσταφά δέχεται τους όρους των πολιορκημένων.
5 Αυγούστου 1571: Παράδοση των κλειδιών της πόλης από τον Βραγαδίνο. Ο Λαλά Μουσταφά, πεπεισμένος για την κακοπιστία των Βενετών, εκτελεί τους αξιωματούχους και συλλαμβάνει τους στρατιώτες.
5, 15 Αυγούστου 1571: Μαρτύριο και θάνατος Μαρκαντώνιου Βραγαδίνου.
22 Αυγούστου 1571: 50 ιστιοφόρα μεταφέρουν αιχμαλώτους στην Κωνσταντινούπολη.

Giuseppe Gatteri, *Martirio di Marcantonio Bragadino, Comandante di Famagosta*.

[χαρακτικό στο Francesco Zanotto, *Storia veneta* (Venice: Giuseppe Grimaldo, 1852, 1862[2]), 2 τόμ, Α΄, σ. 112]

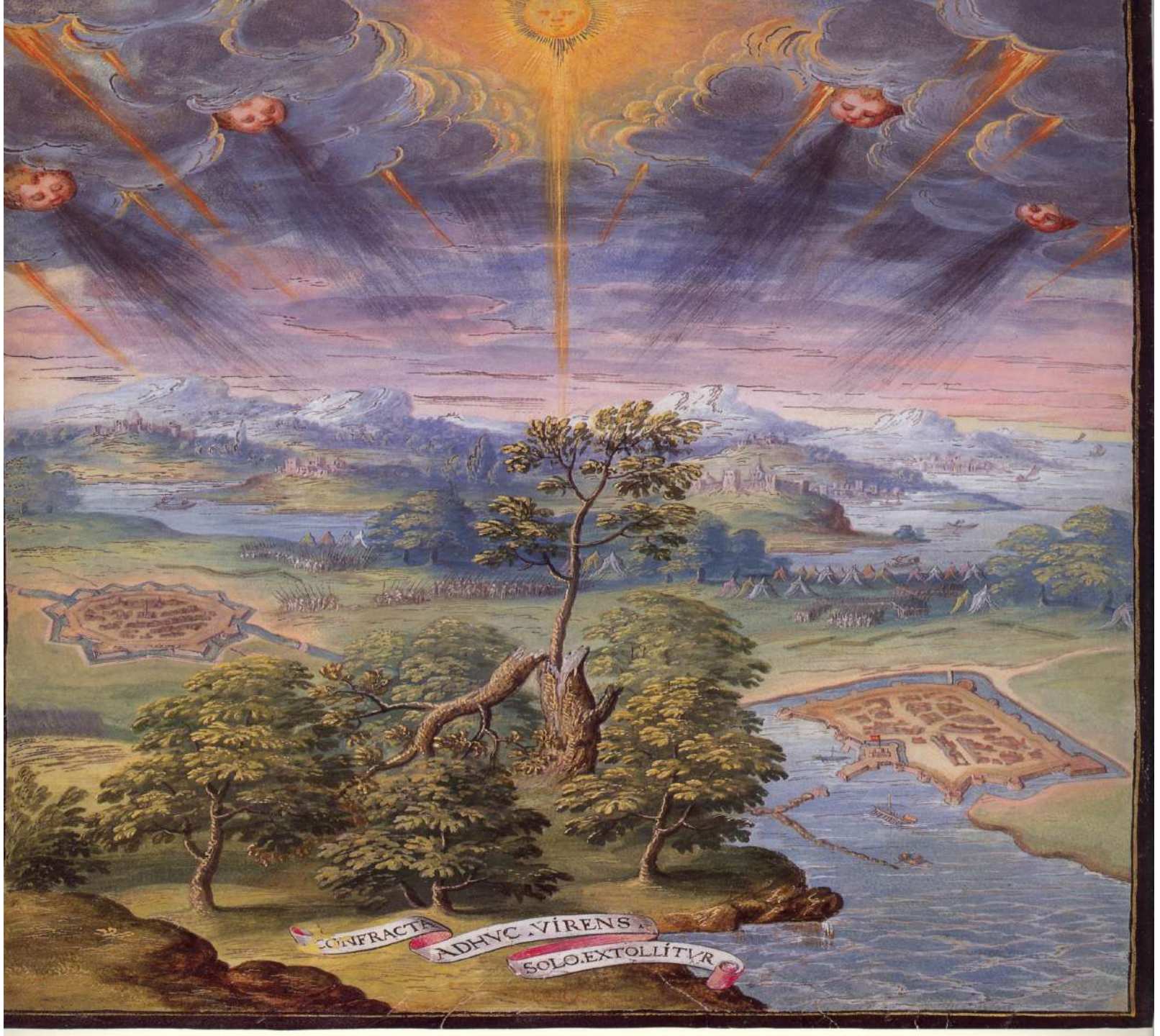

Μνημείο για τον Μαρκαντώνιο Βραγαδίνο στην εκκλησία San Zanipolo στη Βενετία, όπου βρίσκεται θαμμένο το λείψανό του.

Carlo Maggi, *Voyages* (1568-1573): *Η νήσος Κύπρος (με το έμβλημα του σπασμένου δένδρου)*

[Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας, Cabinet des estampes, RESERVE 4-AD-134, miniature no. 6]

Ναυμαχία της Ναυπάκτου (Lepanto), 7 Οκτωβρίου 1571: Διάταξη των στόλων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της Ιερής Συμμαχίας (Ισπανία, Βενετία, Γένουα, Σαβοΐα, Νεάπολη και Σικελία, Παπικό Κράτος

[Ignazio Danti, τοιχογραφία, Galleria delle carte geographiche, Βατικανό, 1580-1583)]

Paolo Veronese,
Αλληγορία της ναυμαχίας της Ναυπάκτου
(1572)

Ακαδημία Καλών Τεχνών Βενετίας

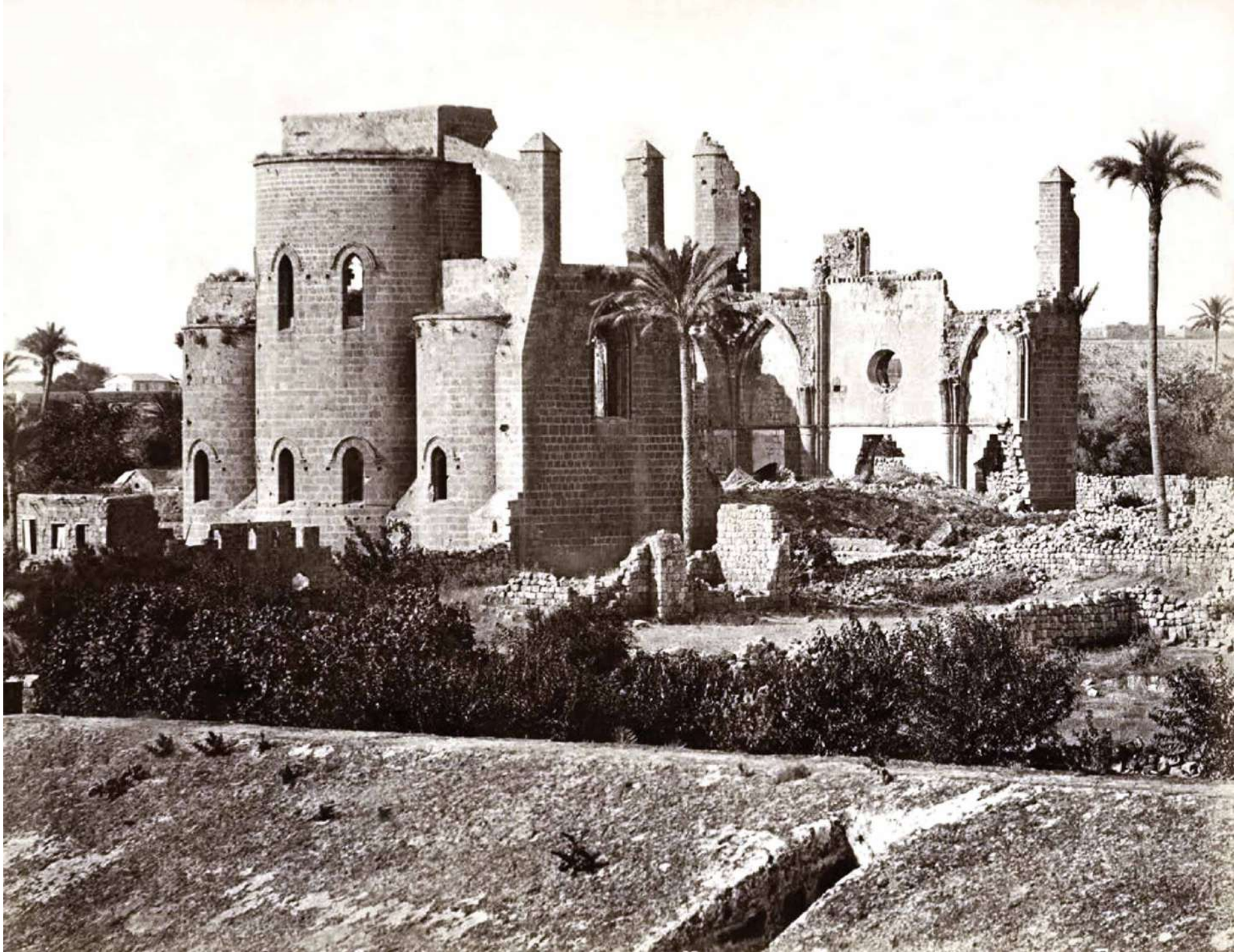
Carlo Maggi, *Voyages* (1568-1573): Η λεηλασία της Αμμοχώστου

[Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας, Cabinet des estampes, RESERVE 4-AD-134, miniature no. 12.4]

Τα σημάδια από τους κανονιοβολισμούς είναι εμφανή στην τοιχοποιία του καθεδρικού ναού του Αγίου Γεωργίου των Ελλήνων.

[Φωτογραφία του Tancrède Dumas, περ. 1875, Συλλογή Χάρη Γιακουμή, Παρίσι]

Η ανατίναξη στο λιμάνι της Αμμοχώστου (τέλη Σεπτεμβρίου / αρχές Οκτωβρίου 1570) οθωμανικού πλοίου, που μετέφερε στην Κωνσταντινούπολη γυναίκες και παιδιά από τη Λευκωσία, αποδόθηκε σε Λευκωσιάτισσα αρχόντισσα (Μαρία Συγκλητική κ. ά.).

[Giuseppe Gatteri, *Le Donne di Famagosta, Recano sassi ed alter Materie sulle mura […],* χαρακτικό στο Francesco Zanotto, *Storia veneta* (Venice: Giuseppe Grimaldo, 1852, 1862[2]), 2 τόμ, Α΄, σ. 111]

